

מענות לשאלת המניחים בשיחת ש"פ בהר-בחוקותי תשל"ז

בקשר לשיחות השבוע בפרוייקט לקוטי שיחות:

לקוטי שיחות חלק י"ז פ' בחוקותי שיחה ב'; פרקי אבות פרק ה' שיחה א'

המענות (עם צילום הכתי"ק) מתפרסמות כאן לראשונה באדיבות הרה"ת ר' חיים שאול שי' ברוק

בס"ד.

בהביאור בפרש"י (כו, ט) נתבאר שהיות ש"ופניהי אליכם" נאמר באמצע הברכות (לא בהחלטה או בסופם), לכן צ"ל שישנו כאן ענין נוסף. וע"ז מביא רש"י משל למלך ששכר פועלים, והיינו שהמדובר כאן אינו אודות מה שבני המדינה חייבים לעשות עבור המלך, אלא שכבר מילאו חובתם, והי' ענין נוסף שהמלך שכר פועלים שיעבדו יותר, וע"ז נוהג להם שכר.

ועד"ז בנדו"ד: מכיון שהי' לא רק קיום החומ"צ סתם, אלא באופן דעמלים בחורה כו' (הוספה על החיוב מצ"ע), לכן מגיע שכר גדול באופן ד"ופניהי אליכם" - אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם (משא"כ כשהעבודה היא רק כפי החיוב ולא יותר, שאז לא שייך שיהי' שכר באופן דאפנה מכל עסקי כו'). והיינו שעד הפסוק "ופניהי אליכם", מדובר אודות השכר המגיע על קיום החומ"צ סתם, והפסוק "ופניהי אליכם" מוסיף שכר על קיום החומ"צ באופן דעמלים בחורה כו'.

ולא תפסנו:

(א) (1) לכאורה הברכות המנויות בפרשה ה"ה שכר על "בחוקותי הלכו גו'", שע"ז פרש"י שהכוונה לקיום החומ"צ באופן דעמלים בחורה, ~~אך~~ וא"כ איך אפ"ל שרק בפסוק "ופניהי אליכם" מחחיל לבאר השכר המגיע על הענין דעמלים בחורה?

אולי הכוונה שמכיון שלימוד התורה באופן דעמל, כולל בעצמו גם מצות לימוד התורה סתם (דבכלל מאתיים מנה) - לכן אומר בתחלה את השכר המגיע עבור לימוד התורה סתם, ואח"כ מבאר העילוי ~~אך~~ שבהשכר מפני העמל - "ופניהי אליכם". אם נכוז

(2) במה מתבטא העילוי שבהברכות שלאחרי הפסוק "ופניהי אליכם" על הברכות שלפנ"ז, הרי גם לפני הפסוק "ופניהי אליכם" ישנם ברכות שלמעלה מדרך הטבע, ע"ד "ונפלו אויביכם - שיהיו נופלים לפניכם שלא כדרך הארץ", ומהו העילוי בברכות שלאח"ז, כגון: ואכלתם ישן נושן גו', ולא תגעל נפשי אהכם גו'?

(ב) נתבאר שהיות שהמדובר על עמלים בחורה, שע"ז בא הענין ד"ופניהי אליכם",

לכן ב"והפריתי אחכם" נכלל "פרי" (וגם) ורבי"ז, והיינו שאי"ז כמו אצל או"ה המקיימים המצוות שלהם, שאף שגם אצלם ישנו העניין דפרי" ורבי"ז, הרי"ז ^{בשני} תיבוח - "פרו ורבו", ^{בשני} בישראל, מצד העניין דעמלים בחורה, הנה ב"והפריתי" כבר נכלל העניין דרבי"ז.

ולכאורה צ"ל שהמעלה בזה היא לא רק שאצל ישראל ישנו העניין ד"והרבייתי אחכם - בקומה זקופה", אלא שגם בהעניין דפרי" ורבי"ז גופא ישנו חילוק בין ישראל לאו"ה, מאחר שבארץ ישראל הרי"ז בתיבוח א" (כי זה בא מצד "ופניהי אליכם"). ולא תפסנו

מהו החילוק בהשכר דפרי" ורבי"ז אם הוא כחוב בתיבוח אחת או בב' תיבוח?
 ג) בהמשך המשל בחו"כ מדובר על ישראל ואו"ה, והיינו שהפועלים ששכר המלך הם ישראל וגם או"ה. וע"פ הביאור בהדיוק "מלך ששכר פועלים", שהכוונה לעבודה שהיא יותר ממה שמחוייבים לעשות, אופן העבודה דעמלים כו' - איך יהא"ם לפי"ז

^{אצטנא} ההמשך בחו"כ ש"מלך ששכר פועלים" הכוונה גם לאו"ה? - ה"כ' עפ"י א"י חס"י א"ז
 ואף שנחבאר שיקר הביאור במשל הוא בתיבוח "מלך ששכר פועלים" (ולא בהמשך

דברי התו"כ), הרי מ"מ כותב רש"י "וכו' כדאיתא בת"כ", כפי שנחבאר בהתוודעה שאם הבן חמש ירצה לדעה פרטי המשל, אומר לו רש"י שיראה זאה בת"כ, וא"כ לכאו' הרי"ז ג"כ שייך להביאור.

ד) להעיר: בפסוק י"ז "ונתתי פני בכם", פרש"י "כמו שנאמר בטובה ופניתי אליכם כך נאמר ברעה ונפתי פני, משלו משל למלך שאמר ^{לעבדיו} צצצא פונה אני מכל עסקי ועוסק אני עמכם לרעה". דגם כאן נאמר "ונתתי פני" באמצע העניין (אחרי שכבר מחחיל את הקללות) - וא"כ מהו העניין שנוסף כאן.

עוד להעיר: בפסוק "ופניתי אליכם" כותב רש"י פירושו בחור פש"מ, ואילו בפיר' הנ"ל עה"פ "ונתתי פני", כותב רש"י בהחילת הפי' "אגדת ת"כ מפרשה זו", ובפש"מ עה"פ כותב רק "פונה אני מכל עסקי להרע לכם", ואינו מביא משל.
^{ולא נאמר}

בס"ד.

א. על השאלה מהי המעלה כאשר בחיבה "והפרייתי" נכלל גם רבי, ענה בכתי"ק "כשמוליד חד כולל גם רבי' שלא יהי' עקר ועקרה וכו'".
ולא חפסנו הכוונה בזה:

אם הכוונה שכאשר מוליד אחד (פרי') הרי"ז כולל כבר רבים (רבי'), מכיון שהאחד שהוליד יש בכוחו להוליד עוד, ואינו עקר ועקרה - א"כ (א) מנא לי' לרש"י ש"והרביתי" היינו "בקומה זקופה", אולי הכוונה היא לרבי' כפשוטה שאחד מוליד רבים, ולא רק רבי' שבפרי' שהנולד אינו עקר? (ב) מהי המעלה בזה לגבי או"ה, הרי גם בענין "פרו" שבאו"ה נכלל שהנולד אינו עקר, כי כל א' צ"ל מוליד א', ובלאו הכי אין קיום המין?

ב. בהביאור בפרקי אבות (פ"ה מ"ו) נתבאר מדוע נבראו עשרה דברים אלו בע"ש בין השמשות, לאחר בריאת האדם, לכאורה הרי צ"ל הענין שיכנס לסעודה מיד - כי עשרה דברים אלו הם עניני נסים, היינו שהם למעלה מהעולם, ולכן לא נבראו קודם בריאת האדם, מאחר שאינם לצורך עבודתו, שעבודתו היא בעולם דוקא, ולכן נבראו בע"ש מאחר שיש לזה שיכוח להענין דשבת, שענינו הוא מנוחה וחפנוג - למעלה מענין העבודה.

וכן נתבאר ההוראה מהענין דצבת, שגם בענין שהוא רק ע"ד מכשיר לעיקר הענין, ג"כ צ"ל ההתעסקות בזה, ע"ד שהקב"ה בעצמו ברא את הצבת, אף שענינה הוא רק מכשיר (לעשות עוד צבת).

אבל עדיין לא חפסנו: א) איזה ענין של נס ישנו בבריאת הצבת, שלכן נברא בע"ש בין השמשות, הרי לכאורה אין בזה נס כלל, כפי שהובא מהגמרא (פסחים נד, א) שאפשר לעשותה בדפוס, ועד"ז מהו הנס באילו של אברהם אבינו?
ב) מהי ההוראה מזה שכל העשרה דברים (חוץ מצבת) נבראו בע"ש בין השמשות - כפי שנאמר בהקושיות על המשנה, שלכאורה אי"מ מהי ההוראה מזה שפי הארץ נברא בע"ש בין השמשות, ועד"ז בנוגע לשאר הדברים?

התשובה היא שיש להבין את השאלה כפי שהיא, ולא כפי שהיא נראית. ויש להבין את המעלה כפי שהיא באמת, ולא כפי שהיא נראית.

ההוראה היא שיש להבין את המעלה כפי שהיא באמת, ולא כפי שהיא נראית.

פענוח (בדרך אפשר)

א

[לאחר ש"פ בהו"ב, כ"ו אייר, תשל"ז]

מענה להמניחים על שאלותיהם בהמדובר ש"פ בהו"ב תשל"ז (מצילום כתי"ק):

"בהביאור בפרש"י (כו, ט) נתבאר שהיות ש"ופניתי אליכם" נאמר באמצע הברכות (לא בתחילתם או בסופם), לכן צ"ל שישנו כאן ענין נוסף. וע"ז מביא רש"י משל למלך ששכר פועלים, והיינו שהמדובר כאן אינו אודות מה שבני המדינה חייבים לעשות עבור המלך, אלא שכבר מילאו חובתם, והי' ענין נוסף שהמלך שכר פועלים שיעבדו יותר, וע"ז נותן להם שכר.

ועד"ז בנדו"ד: מכיון שהי' לא רק קיום התומ"צ סתם, אלא באופן דעמלים בתורה כו' (הוספה על החיוב מצ"ע), לכן מגיע שכר גדול באופן ד"ופניתי אליכם" – אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם (משא"כ כשהעבודה היא רק כפי החיוב ולא יותר, שאז לא שייך שיהי' שכר באופן דאפנה מכל עסקי כו'). והיינו שעד הפסוק "ופניתי אליכם", מדובר אודות השכר המגיע על קיום התומ"צ סתם, והפסוק "ופניתי אליכם" מוסיף שכר על קיום התומ"צ באופן דעמלים בתורה כו'.

ולא תפסנו:

(א) (1) לכאורה הברכות המנויות בפרשה ה"ה שכר על "בחוקותי תלכו גו'", שע"ז פרש"י שהכוונה לקיום התומ"צ באופן דעמלים בתורה, וא"כ איך אפ"ל שרק בפסוק "ופניתי אליכם" מתחיל לבאר השכר המגיע על הענין דעמלים בתורה?

אולי הכוונה שמכיון שלימוד התורה באופן דעמל, כולל בעצמו גם מצות לימוד התורה סתם (דבכלל מאתיים מנה) – לכן אומר בתחלה את השכר המגיע עבור לימוד התורה סתם, ואח"כ מבאר העילוי שבהשכר מפני העמל – "ופניתי אליכם". אם נכון?

(2) במה מתבטא העילוי שבהברכות שלאחרי הפסוק "ופניתי אליכם" על הברכות שלפנ"ז, הרי גם לפני הפסוק "ופניתי אליכם" ישנם ברכות שלמעלה מדרך הטבע, ע"ד "ונפלו אויביכם – שיהיו נופלים לפניכם שלא כדרך הארץ", ומהו העילוי בברכות שלאח"ז, כגון: ואכלתם ישן נושן גו', ולא תגעל נפשי אתכם גו'?

(ב) נתבאר שהיות שהמדובר על עמלים בתורה, שע"ז בא הענין ד"ופניתי אליכם", לכן ב"והפריתי אתכם" נכלל "פרי' (וגם) ורבי'", והיינו שאי"ז כמו אצל או"ה המקיימים המצוות שלהם, שאף שגם אצלם ישנו הענין דפרי' ורבי', הרי"ז בשני תיבות – "פרו ורבו", משא"כ בישראל, מצד הענין דעמלים בתורה, הנה ב"והפריתי" כבר נכלל הענין דרבי'.

ולכאורה צ"ל שהמעלה בזה היא לא רק שאצל ישראל ישנו הענין ד"והרביתי אתכם" – בקומה זקופה", אלא שגם בהענין דפרי' ורבי' גופא ישנו חילוק בין ישראל לאו"ה, מאחר שבישראל הרי"ז בתיבה א' (כי זה בא מצד "ופניתי אליכם"). ולא תפסנו מהו החילוק בהשכר דפרי' ורבי' אם הוא בתיבה אחת או בב' תיבות?

(ג) בהמשך המשל בתו"כ מדובר על ישראל ואו"ה, והיינו שהפועלים ששכר המלך הם ישראל וגם או"ה. וע"פ הביאור בהדיוק "מלך ששכר פועלים", שהכוונה לעבודה שהיא יותר ממה שמחוייבים לעשות, אופן העבודה דעמלים כו' – איך יתאים לפי"ז ההמשך בתו"כ ש"מלך ששכר פועלים" הכוונה גם לאו"ה?

ואף שנתבאר שעיקר הביאור במשל הוא בתיבות "מלך ששכר פועלים" (ולא בהמשך דברי התו"כ), הרי מ"מ כותב רש"י "וכו' כדאיתא בת"כ", כפי שנתבאר בהתוועדות שאם הבן חמש ירצה לדעת פרטי המשל, אומר לו רש"י שיראה זאת בת"כ, וא"כ לכאו' הרי"ז ג"כ שייך להביאור.

ד) להעיר: בפסוק י"ז "ונתתי פני בכם", פרש"י "כמו שנאמר בטובה ופניתי אליכם כך נאמר ברעה ונתתי פני, משלו משל למלך שאמר לעבדיו פונה אני מכל עסקי ועוסק אני עמכם לרעה". דגם כאן נאמר "ונתתי פני" באמצע הענין (אחרי שכבר מתחיל את הקללות) – וא"כ מהו הענין שנוסף כאן.

עוד להעיר: בפסוק "ופניתי אליכם" כותב רש"י פירושו בתור פשש"מ, ואילו בפי' הנ"ל עה"פ "ונתתי פני", כותב רש"י בתחילת הפי' "אגדת ת"כ מפרשה זו", ובפשש"מ עה"פ כותב רק "פונה אני מכל עסקי להרע לכם", ואינו מביא משל".

מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

[1] על מה שכתבו: "אולי הכוונה . . . אם נכון?" – מחק תיבת "אם", וסימן בחץ תיבת "נכון"; וכתב:

נכון] ופשוט

[2] על מה שכתבו: "במה מתבטא העילוי שבהברכות שלאחרי הפסוק "ופניתי אליכם" על הברכות שלפנ"ז", כתב:

שכולם באופן ד" [ופניתי אליכם] מעין ונפלינו

[3] על מה שכתבו: "והיינו שאי"ז כמו אצל או"ה המקיימים המצוות שלהם, שאף שגם אצלם ישנו הענין דפרי' ורבי', הרי"ז בשני תיבות – "פרו ורבו", משא"כ בישראל, מצד הענין דעמלים בתורה, הנה ב"והפריתי" כבר נכלל הענין דרבי" – מחק תיבת "משא"כ", וכתב:

[הרי"ז] דוקא במקום שנאמר [בשני תיבות – "פרו ורבו"], ונוסף ע"ז ש[בישראל כו']

[4] על מה שכתבו: "ולא תפסנו מהו החילוק בהשכר דפרי' ורבי' אם הוא בתיבה אחת או בב' תיבות?", כתב:

כבפשטות – שכמוליד אחד כולל גם רבי' שלא יהי' עקר ועקרה וכו'

[5] על מה שכתבו: "איך יתאים לפי"ז ההמשך בתו"כ ש"מלך ששכר פועלים" הכוונה גם לאו"ה?", כתב:

– הרי עפפש"מ ישנם חסידי או"ה

[6] על מה שכתבו: "להעיר: בפסוק י"ז "ונתתי פני בכם", פרש"י כו" – על תיבת "פרש"י", כתב:

בפי' שני

[7] על מה שכתבו (מפרש"י): "משלו משל למלך שאמר לעבדיו", כתב:

ולא פועליו

[8] על מה שכתבו: "עוד להעיר: בפסוק "ופניתי אליכם" כותב רש"י פירושו בתור פשש"מ, ואילו בפ' הנ"ל עה"פ "ונתתי פני", כותב רש"י בתחילת הפ' "אגדת ת"כ מפרשה זו", ובפשש"מ עה"פ כותב רק "פונה אני מכל עסקי להרע לכם", ואינו מביא משל", כתב:

ולמה זקוק לפי ב'.

ועוד

ב

[לאחר ש"פ בהו"ב, כ"ו אייר, תשל"ז]

מענה להמניחים על שאלותיהם בהמדובר ש"פ בהו"ב תשל"ז (מצילום כתי"ק):

[1] במכתבם כתבו – בהמשך להמענה שקיבלו:

"על השאלה מהי המעלה כאשר בתיבת "והפריתי" נכלל גם רבי', ענה בכתי"ק "כשמוליד אחד כלל גם רבי' שלא יהי' עקר ועקרה וכו'".

ולא תפסנו הכוונה בזה:

אם הכוונה שכאשר מוליד אחד (פרי') הרי"ז כולל כבר רבים (רבי'), מכיון שהאחד שהוליד יש בכוחו להוליד עוד, ואינו עקר ועקרה – א"כ (א) מנא לי' לרש"י ש"והרביתי" היינו "בקומה זקופה", אולי הכוונה היא לרבי' כפשוטה שאחד מוליד רבים, ולא רק רבי' שבפרי' שהנולד אינו עקר? (ב) מהי המעלה בזה לגבי או"ה, הרי גם בענין "פרו" שבאו"ה נכלל שהנולד אינו עקר, כי כל א' צ"ל מוליד א', ובלאו הכי אין קיום המין?".

מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

(א) על מה שכתבו: "על השאלה מהי המעלה כו'" – מחק את האות ה, וכתב:

[מהי] זה שיש [מעלה כאשר בתיבת "והפריתי" נכלל גם רבי'] בא כהוספה

(ב) על מה שכתבו (מלשון המענה הקודם): "כשמוליד אחד כלל גם רבי' שלא יהי' עקר ועקרה וכו'", כתב:

ושיוליד רבים – כביצחק לאברהם עד סוף כל הדורות שעל כיו"ב נאמר הרבה את זרעו

(ג) על מה שכתבו: "מכיון שהאחד שהוליד יש בכוחו להוליד עוד" – מחק את התיבות "יש בכוחו לה(וליד)", וכתב:

מבורך שי[וליד עוד] עד סוף כל הדורות – וזהו מאתים לגבי (אחד מוליד רבים) מנה דאתיא בק"ו

(ד) על מה שכתבו: "כי כל א' צ"ל מוליד א'" – סימן בעיגול את התיבות "כל א'", וכתב:

!?!

מספיק – חלק מהאומה

(ה) על מה שכתבו: "ובלאו הכי אין קיום המין" – מחק תיבת "המין", וכתב:

[קיום] אומה זו

(ו) על כללות הענין, כתב:

וכן – כיון דפונה מעסקי וכשנאמר "והפרתי" ה"ז בענין ד"בני" מובן דצ"ל לא פחות מאשר ב(ישמעאל) עסקי – גם רבי'

[2] במכתבם כתבו:

"בהביאור בפרקי אבות (פ"ה מ"ו) נתבאר מדוע נבראו עשרה דברים אלו בע"ש בין השמשות, לאחר בריאת האדם, לכאורה הרי צ"ל הענין שיכנס לסעודה מיד – כי עשרה דברים אלו הם עניני נסים, היינו שהם למעלה מהעולם, ולכן לא נבראו קודם בריאת האדם, מאחר שאינם לצורך עבודתו, שעבודתו היא בעולם דוקא, ולכן נבראו בע"ש מאחר שיש לזה שייכות להענין דשבת, שענינו הוא מנוחה ותענוג – למעלה מענין העבודה.

וכן נתבאר ההוראה מהענין דצבת, שגם בענין שהוא רק ע"ד מכשיר לעיקר הענין, ג"כ צ"ל ההתעסקות בזה, ע"ד שהקב"ה בעצמו ברא את הצבת, אף שענינה הוא רק מכשיר (לעשות עוד צבת).

אבל עדיין לא תפסנו: (א) איזה ענין של נס ישנו בבריאת הצבת, שלכן נברא בע"ש בין השמשות, הרי לכאורה אין בזה נס כלל, כפי שהובא מהגמרא (פסחים נד, א) שאפשר לעשותה בדפוס, ועד"ז מהו הנס באילו של אברהם אבינו?

(ב) מהי ההוראה מזה שכל העשרה דברים (חוץ מצבת) נבראו בע"ש בין השמשות – כפי שנאמר בהקושיות על המשנה, שלכאורה אי"מ מהי ההוראה מזה שפי הארץ נברא בע"ש בין השמשות, ועד"ז בנוגע לשאר הדברים?".

מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

(א) על התיבות: "כי עשרה דברים אלו הם עניני נסים", כתב:

או תענוג (והוספה על עולם על מילואו)

(ב) על מה שכתבו: "מאחר שאינם לצורך עבודתו", כתב:

[שאינם] ב"סעודתו"

(ג) על מה שכתבו: "שענינו הוא מנוחה ותענוג – למעלה מענין העבודה", כתב:

למעלה מ"טוב מאד"

(ד) על מה שכתבו: "מהי ההוראה כו", כתב:

ההוספה בתענוג (ע"י עבודה ואתהפכא דלעו"ז דוקא)